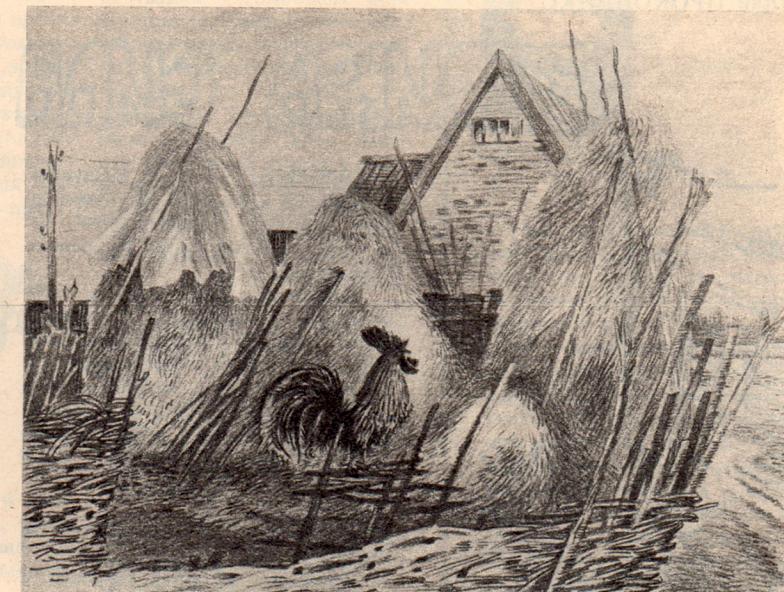

Т. Г. Шевченко. У Седневі. 1846 р. Л. М. Жемчужников. Старовинні дерев'яні ворота. Седнів. Альбом «Живописна Україна». 1861 р.

В. В. Гвоздинський. Седнівська школа. 1985 р.

В. О. Пosoхов. Ранок у селі. 1985 р. (Седнів).

Ілля ЗЛОБІНА,
спеціальний кореспондент «України»

СТОЇТЬ ТОРА ВИСОКАЯ

І зелений гай, і високий правий берег мрійливого Снову з його чи не найкращими в Європі неозорими краєвидами — уесь цей поетичний світ та й сама альтанка Глібова, де написав він «Журбу», нині став її одним світом. Його приста назва — майстерня художника — так само таємничя і незображенна прекрасна, як довколишнє диво землі, кришталево чистої тихої води, безмежжя очей землі — озер і перлинно-тремтливого серпанку над ними. Хто бачив луки, змальовані художником Григорієм Гавриленком з тутешніх вершин — надивився і на неписану вроду землі, і пахощі її відчуви, і немов води ковтнув джерельної.

Напевне знаємо, що і вірші, і краєвиди на полотні — то відтворення навколоїшньої краси. Тож Будинок творчості Спілки художників України у Седневі (колишній Сновськ, Снов'єцьк — головне місто Сіверської землі до заснування Чернігова) недарма більш як двадцять літ цю красу шанує і «звітує» нео.

Щоправда, почалися звіти аж ніяк не з року 1964, часу заснування Будинку. «Біль Седнева», «Чумаки серед могил», «У Седневі» (1846 р.) — відомі шанувальникам майлярського таланту Великого Кобзаря його малюнки; а ще — олівцевий портрет доброго приятеля Андрія Лизогуба та портрет олією його брата, Іллі Івановича, головного власника седнівської садиби. Є згадки, що чимало живописних творів Т. Г. Шевченка загинули там у пожежі 1883 року. Відомі й майлярські вправи самого господаря, які, за спогадами сучасника, вражали не знати чим більш — дивом красивід чи хистом автора.

В Іллі Івановича 1853 року були художники Лев Жемчужников та Лев Лагоріо. Множилися їхні етюди — старого пня, бур'яну й інші. Та насамперед «геройня» їхніх захоплені і замальовок — красуня липа. Під могутнім крислатим деревом любив колись працювати і Тарас. На цих стежках, алеях, у райдузі водогрою снувались його думки, вільні й незалежні. Не раз длилася

Мені почастило обійти робітні за кілька днів до офіційного «екзамену» на фаховоу майстерність. Саме почастило, бо напередодні кожного не так бентежило: «Що я зробив?», а «Як зробив?» То були хвилини, коли митець звірявся зі своїм сумлінням. Оглядав, відхиляв, щось переробляв перед виставкою-звітом. Щоб чесно вибороти скромну оцінку «Зараховано». Тоді в розмовах і розкривалися тайни тієї лабораторії, якій назва Седнів. Будинок творчості.

Тетяна Нілівна: В групі багато молодих, тих, які ще не мають власного почерку, свого обличчя. Творча праця в колективі дала величезний поштовх у пошуках кожному, не лише молоді. І в тому всі навіч переконалися. Адже

Отакий ти, Седніве! Ідеш понад річкою, думаеш: якож бачив її Тарас? Зазирає перший промін сонця у вікно — Тарасовими очима хотів би стежити, як котиться воно пругом. А підійде до кам'яниці Лизогубів, пам'ятки архітектури часів Хмельницького, згадаєш його малюнок «У Седневі».

Мимохіть думається: а таки бути тут Седнівському краєзнавчу музею. Наче й не заперечує мені в тому голова виконкуму селищної Ради Іван Данилович Швед. Та й ініціативи особливі не виявлює на мое: «Але ж прикрили, спасибі вам, північний бар, тож не стоять пусткою пам'ятні будови!» Відгукується спокійно. «То нехай нам ремонт зроблять попередній господарі. Була ж вона після реставрації мов лялечка!»

Ваша правда, Іване Даниловичу, ремонт потрібен, і негайно. Але не сподіватися на нього, вимагати його належить. А музей організовувати. Доводити необхідність, обстоювати, зрештою, своє законне право на нього. Право одного з найдавніших міст-фортець землі нашої, де тритисячна рать чернігівського князя Святослава Ярославича розгромила вчетверо більше половецьке військо. Де від переслідувань царських посідань переховувалися революціонери-народники Андрій Желябов та Софія Перовська. Де виріс майбутній активний член народницької організації «Земля і воля», стражений потім царом, Дмитро Лизогуб. Седнівці боролися за справу революції, обстоювали її під час громадянської, тут пролягли шляхи славних щорсів-

одне — чи збережуть наші сучасники красу седнівських краєвидів? На всій Україні не знайдете ліпших пейзажів. А скількох місць, «точок», як ми кажемо, вже недолічємо! То гору розкопали, беручи глину, господині, то неповторні пагорби віддали забудовникам. Поки ще пускають у двір з етюдником, а невдовзі оселяться люди, чекаючи високого паркану і пскори на ланцюзі. Виношуюмо з колегами мрію, щоб створили тут ландшафтний заповідник...

Справді, не лише в роботах, етюдах художників — седнівські мотиви. Скільки думок, проблем землі цієї народилося в їхніх душах, сколихнуло, освіжило почуття. Деяким з них негайно даемо хід. Йдемо до незмінного от уже десять літ директора Будинку Михайла Миколайовича Ячного. Називаємо всі «закриті» для огляду місця, де вже не малюватимуть дивних панорамних краєвидів, і додаємо низку тих місць, які треба зберегти. Михайло Миколайович аж руками сплеснув — чого ж то самі художники раніше про те не сказали (селище ж бо величеньке, а вони усі усюди знають) — негайно зателефонував головному архітекторові Чернігівського району Тамарі Семенівні Книшовій.

Так нас запевнили, що жодної будівлі в зоні Седнева не зводитимуть, не порадивши з художниками, не врахувавши їхніх побажань. Обіцяно велике діло. Але, як кажуть, де гарантії? Вони ж тільки у спеціальній ухвалі про створення на цій території заповідника. А це вже компетенція не району. І про те ми ще раз сказали комісії Спілки художників. Та гадаємо, що проблему буде остаточно розв'язано лише з допомогою та за втручання Міністерства культури УРСР. Так само, як і питання про створення у седнівській кам'яниці, пам'ятці архітектури XVII століття, музею селища; через нього, до речі, пролягли туристські шляхи не тільки земляків наших, а й мандрівників з-за кордону. Милуються вони звабами старого тіністого парку, що свічками каштанів, немов старовинними лизогубівськими ліхтарями, освітлює навесні стежини, ступають і п'ятьма сходинками, що ведуть до палацу — нині середньої школи — ними ходив наш Тарас. А довідатися про все докладніше ніде. Що побіжне почутою од екскурсовода свого. Шкільний-бо музей, хоч і створений зусиллями ентузіастів, має ще скромну експозицію. А її вести б належало і до наших днів. Альтанка Глібова, Шевченкова липа, вона ж — Лагоріо та Жемчужникова, а чи не здається, що вже втратили ми пам'ять того дерева, яблуні чи осокоря, під яким стояв Карло Дем'янович Трохименко? А Меліховські діти з улюблених місць?

Провів мене Дмитро Якутович, менший син знаного українського графіка, там, де любив ходити Григорій Гавриленко. Згадував, як заповідав майстер молодим не поспішати переносити на папір чи полотно свої враження, а думати, мислити. Мабуть, найбільші заповіти залишив митець у своїх роботах, але дорогі нам і просто його стежки.

Не будемо перелічувати уславлені імена українських митців, гостей Седнева, чиї роботи можемо побачити в музеях, картинних галереях республіки. Не забудьмо лише, яка їх частка народжена за двадцять літ на седнівській землі. І, певно, належало б дещо з того доробку прикрасити й стіни новоствореного (вірно в тє!) музею в кам'яниці. І тут відійшло б їх виставити і тут як дарунки на спомин сучасникам і нащадкам.

Стоять у мене перед очима нові роботи Тетяни Яблонської. Вечір зелений після дощу, кізочки, дерево як монумент зела. Весняний ранок — туманець над городом мріє, зачепивши шматочок неба за землю. Ось дві звичайні

водогінні вежі, що під пеньлем майстра стали перлинним продовженням весни. І тинок спортомайданчика, і ті вежі, і всі сучасні конструкції подвір'я вчаровані сріблястим подихом весни — першим пухом ще не вбраних зеленінню дерев.

Седнів невичерпний, — каже Тетяна Нілівна, — якщо художник зростає. Він може один і той самий тин малювати, міцніючи як майстер. Малюючи одне місце, заглиблюється в природу. Заглиблення, на мою думку, краще, ніж розширення кола мотивів. Французький художник Курбе з вікна в'язниці зміг колись угледіти красу звичайного муру... Одухотвореність у роботі дає справжній живопис. Цьому сприяють і пахощі справжньої поезії...

Не тільки слова майстрині, а й могутня стихія її таланту, її працелюбства захопила людей. І в день фейерверку виставки в декото з живописців ми відчули той владній гіпноз. Але і в членів комісії, і в авторів, і в самої відповідниці те не викликало занепокоєння. Якийсь момент зовнішнього наслідування скоро відійде. Збагнули юні щось більше. Може, відчули, струмені колообігу життя, а ще — як минулє дало сьогодення, як день нинішній проростає прийдешнім.

Сумно прощатися з групою. Повезу в душі її пам'яті образ Седнева, яким його увічив графік ворошиловградець Сергій Хаджинов. Чекатиму на виставках нових творів цікавої колористки Гаяне Атаян. Дивуватимуся пошуку відомого майстра Геннадія Петровича Польового, що, ладний, втратити гармонію притаманних йому ліній, на аркушах ватману відчайдушно ламав, трошив, нищив, огидну зброю. Отак — з усієї земної кулі — у прірву, на звалище! В ім'я життя.

Зі світлим образом життя й народження пов'язуватиму завжди ім'я прості седнівської жінки пенсіонерки Віри Іванівни Костюченко. Сорок років працювала вона акушеркою. В землячків своїх з усіх сіл довкруж дітей прийняла. Під час війни та й потім, бувало, без лікаря обходилася за найскладніших випадків. Усміхалася вона мені і своїм чистим думкам: «Смертності жодного випадку не було».

А я дивилася на збережений у її хаті як символ народу портрет великого Кобзаря. То подарунок її батькові, членові седнівської групи Чернігівської організації РСДРП І. П. Курдюкові.

Має портрет на звороті дарчий напис тушшю, який розповідає й про попередніх власників прекрасного поетового портрета, де він зображеній у кожусі і смушевій шапці: «Любимому І. Л. Шрагові на добрий спомин до седнівської господи від широ прихильного і вдячного О. Л. Глібова, Чернігів 20 липня 1897 р.»

Не одну історію повідає вам вдова воїна Вітчизняної: «В цю батькову хату І. Шорс колись заходив — на призьбі кулемета поставили, а баба на печі з дітьми боялися...»

І не обминути тоді вам ще однієї подорожі — до краєзнавця-аматора кіномеханіка Івана Пекура. Погортає його альбоми, архіви, фото. Оповіді сільчан знову вертатимуть ваші думки до такого потрібного усім музею, а ще — до бажаних тут «пересувних» виставок, своєрідного звіту графіків, скульпторів, живописців що й перед громадою гостинного для них селища, яке прагне і духовного спілкування з майстрами.